

**БИНКА ПЕЕВА**  
**ОТНИКЪДЕ ЗА НИКЪДЕ**

[chitanka.info](http://chitanka.info)

Първият ми спомен не е от София, а от село при баба и дядо — родителите на баща ми.

... Зимна нощ, събужда ме шум в одаята, врата се отваря и затваря, усещам страх... баба я няма до мене, стаята е празна... Може би ще се разплача, но нямам време, защото влетява баба по долна фуста, с нея облак пара, който скрива онова, което тя носи в ръцете си, но е нещо тежко, схващам аз подсъзнателно, после тя прикляка до печката и оставя до нея вързоп от зимната си пола и аз виждам, че от вързоба мърда и се отвива животно... малко теленце... и вече плача! Баба ме успокоява, че току-що се е родило и трябва да е на топло, но аз съм нещастна — полата на баба... мен никога не ме е увивала така в нея...

Днес биха казали, че съм била в стрес. Нататък няма нищо в паметта ми, даже не го помня това теленце. Знам със сигурност, че в съзнателния ми живот баба и дядо нямаха крава. Явно поради колективизацията. След ликвидацията на текезесетата ни дадоха купони, че баба и дядо са внесли 2 крави в ТКЗС. 1957 година. Онази крава се е отелила, когато съм била на около две годинки.

Конкурира го един спомен от родния град на мама.

... Къща с дълъг тъмен коридор, в него има много врати от двете страни, народ, сума народ, знам думата сватба... На сватба съм. На вуйчо. След години, когато тази картина изниква от нищото, с мама изчисляваме, че това е била сватбата на брат й Боро. Мама не вярва — била съм на около две. Но е така. И с този спомен идва още един, още по-стар, защото вуйчо явно не е женен още — как ми пее „Църни очи имаш, Цуре“ на терасата в дядовата къща. Имал една изгора, Цура, както проучих много по-късно...

От тогавашна София помня само каручките със зеленчук, които всяка сутрин продавачите теглеха по ул. „Цар Борис Първи“ — пресни зеленчуци по прясно измити павирани улици... И бутилката мляко до вратата. И разходките до Градската градина, особено обичах манифестации. Имаше балони и знаменца. Помня и как след всеки по-продължителен мой престой при баба и дядо мама ме водеше при колегите си, които добре се забавляваха с перфектния ми северозападно български диалект. В него примерно „бяхме на пътя“ ставаше „бееме на пата“, или „аз не съм видяла“ звучеше „я/зе не сам видела“, „не хваща“ — „не фата“, „одийме на града“, „онодЕме

лозето“, „яла тука“, „да ти опустее главата!“ (ядосано), „макя“ (майка, но и нещо като недоверчиво „хайде, бе“) и прочее...

Обичах да съм на село, в София не беше увлекателно. Освен при съседката леля Олга, шивачка. Мама ме оставяше при нея, докато е на работа и леля Олга между другото ме учеше да шия. На 3–4 години вече добре се справях с иглата. Тя ми пееше македонски песни, но откъм битолско изпълнение — оттам беше. Различавах се малко в думите от маминото пеене, иначе същите.

На село животът беше далеч по-разнообразен.

Например, имаше глашатай. Чувах му барабана от горния край на селото и търчах с другите деца да не изпусна нищо от зрелището. Той викаше „Важно съобщение!!!“ и тропаше неравноделно, а на поляната пред къщи спираше и с надменно изражение и фалцет четеше на събралото се множество новината. Може пък оттогава да ме е увлякла журналистиката? След време глашатаят бе заменен от пращяца фуния, закачена на стълб наред поляната и новините се свеждаха до селяните чрез „директни включвания“. По радиоточката къщи пък вървеше програмата на Радио София. Като имаше симфонична музика, обикновено българска, и обявявах нещо на Любомир Пипков, баба ми ядосано казваше: „Пипката да го тръшне!“ и гасеше уреда. При положение че като ученик татко бе свирил на цигулка! Какво ги бе накарало да му я купят и да плащат уроци? Неразгадаем е човекът... Имахме и радио, предвоенен „Телефункен“, купено с наниза пендари от бабината сватба. Не за друго, а главно селото да знае, че първото радио е в нашата къща. След много години големият ми син (с помощта на татко) разкостя радиото до най-дребни частици. В удобен момент, когато татко бил с колеги, синът ми, пренебрегнат от мъжете, взел думата: „Дедко, ама майката му ебахме на това радио!“. Компанията изпаднала във възторг от петгодишното хлапе, а татко — леко сконфузен.

На село бяхме сюриса деца, някои там живееха, други приходящи като мен, но не се деляхме. Веселбата беше обща, белите ни — всекидневие. Ганчо беше измислил как да дразним един голям враг — съседката баба Мика Пенковица. А трябваше, защото все ни гонеше от поляната, да не ѝ вдигаме шум и даже замахваше с бастуна от опасна близост. А ние все там висяхме — тяхното магаре пасеше пред тях и все го чакахме да си пусне „маркуча“, за да го позяпаме, макар и на

тръни. И в отмъщение — щом бабата се покажеше на портата, почвахме да крещим: „Пенковица, мърморица, дърта магарица!“ и се разбягвахме. Обрани дръвчета, счупени огради и прочее... Ганчо беше роден беляджия, дребен, с черни лукави очи, вечно засмян образ. Случвало се е като изчезнем с тайфата към реката, баба да ни посреща със сестра ми с яки клони коприва и да ги размята през голите ни крака. С нас играеше и Пепи, комшийско дете. През улицата имаше няколко цигански къщи, Пепи беше дете на Пено и Василя. Пено имаше кон и каруца, работеше. Бяха чисти хора, но баба не разрешаваше да ходим у тях. Пепи можеше да идва у нас, но с времето и това стана неприятно на баба. Някаква жена ѝ беше казала: „Как можеш да разрешаваш на внучките си да играят с циганче?“. В село къщите имаха високи дувари, но те сякаш бяха прозрачни. Винаги се знаеше къде какво става и баба много се пазеше от общественото мнение. Назаем не взимаше — да не излезе приказка, че нямаме. Пепи беше малко по-голяма от сестра ми, веднъж отидохме в селската баня трите и аз бях абсолютно впечатлена от големите ѝ гърди с огромни черни зърна. Ние бяхме още плоски. Случат „Пепи“ го разреши времето — ние пораствахме, учехме... тя избяга с някакъв другоселец, женен. Василя плачеше всеки път като отида на село.

Майката на Пено — баба Райма, гледаше на боб. Веднъж беше казала на мама къде да търси един изчезнал ръчен часовник, подарък на мама от татко. Часовникът беше открит на указаното място. Така бабата беше призната в нашето семейство, но беше потърсена само още веднъж — за изчезнало кълбо красива югославска прежда, която беше много ценна — тук нямаше дори най-обикновена. Вторият опит беше безрезултатен, кълбото не се намери. С днешна дата си мисля — може пък мама да го е употребила и да се е объркала в бройката. Така или иначе, не баба Райма, други бяха вещиците на селото. „Заспивай, че ша та земе Садефка!“. Садефка много не я помня, когато ме плашеха с нея, съм била ситнеж. Свързвам я с развяващи се шарени дрехи и почти черно лице. Паска я помня отлично. Беше по-млада (може да са били майка и дъщеря), висока, тънка и изправена като стълб, мургава, с безизразно лице и хубави черти. Носеше се в черно. Надвечер, когато жените посядаха на клюки на пейките пред портите, преминаваше Паска. Отнякъде за някъде. Отникъде заникъде... Тя поздравяваше отдалечено. Жените отвръщаха нестройно, поспираха приказките и

умълчани я проследяваха с очи. Някоя се прекръстваше. Направих опит да разпитам баба за нея, каква е. Тя кратко ми отговори: „Решетарка“. Тонът ѝ прекърши любопитството ми и днес ужасно съжалявам.

Селото имаше забележителности, разни зевзеци. Един прочут заядливец Кольо Шантавия все гледаше да ме уплаши: „Бегай бързо у вазе, че баба ти е станАла магарица!“. Аз плача, той доволен. Или: „ДедА ти паднАл от джанкята и се пребил!“. Аз пак плача.

Имаше и хермафродит — Рада МъжА. Този образ винаги заковаваше вниманието ми. Носеше мъжки дрехи, някаква стегната куртка, но и под нея си личаха големите му цици. Лицето му беше гладко и бяло под черния каскет. Говореше пискливо, движеше се само в мъжка компания и имам впечатлението, че тя го приемаше без резерви. На моите въпроси от баба получих отговор, че Рада се е казал преди да стане мъж, ама вече са го знаели Рада и затова сега е Рада МъжА. Доста убедително обяснение. Представям си баба как се е затруднила.

Като казвам — движеше се в мъжка компания, подразбирам само едно — компания за пиене. В село се пиеше. Основно ракия, джанковица, това беше най-успешният плод на терена. Плюс сливи, череши, всякакви окапали плодове влизаха в джибрите. Иначе всички гледаха лозе, но гроздето ставаше слабо, затова му блъскаха захар за градус и наричаха виното „тънко“. Прозрачна и сладняща, тази течност се изпиваше без други затруднения, освен главобол, както и плодовата ракия. Пиеха мъжете, пиеха и жените. Баба ми наричаше нежно ракията „пукница“. Тя умря на 78, след като всяка сутрин (може би към 10–11) почваше с малка пукница, работеше, обядваше и лягаше да почива. Следобед — още пукница, вечеря, затваряше капациите на прозорците към седем, и лягаше да спи. Докато още гледаше кокошки — веднага, след като ги затвори. После по същия режим и без кокошки. Всеки път като отивах, заварвах отворена на масата „Турски народни приказки“. Останала от детството ми там, тя беше станала Книгата на баба. Питам я как не ѝ омръзва, а баба ми отвърна: „Докато я свърша — вече съм забравила началото“. Милата ми баба. Беше учила до 4-ти клас, имаше красив почерк и четеше тези приказки поне десетилетие. Какво ли си е мислила, когато е заспивала? И колко малко това ме е вълнувало...

Но да се върна към пиенето. Нямаше по-естествено действие в село. Баща ми, когато е бил малко и ревящо бебе, е бил успокояван от баба си с коричка хляб, натопена в ракия. Емил Зола е изследвал наследствения алкохолизъм още през 19 век, но във Франция. Не в България. Когато заведох първия си мъж (лека му пръст) на село, той се хвана да боядиса портата (за впечатление, само отвън), а баба седеше гордо на пейката и приемаше парада — хората я поздравяваха за работния зет. Един я попита: „Фата ли?“ (хваща ли, с други думи — пие ли). Тя отвърна: „Ич!“. А той се спря загрижен: „Да не е болен?“. Не-пиенето беше толкова непривично и озадачаващо, че се смяташе за признак на болест.

В този контекст не е изненада, че първото ми напиване също беше на село в невръстна възраст. Сестра ми, три години по-голяма, тръгна на училище. Бях ужасно нещастна — тя на училище, аз не! Страшно исках да съм ученичка. Сестра ми татко я докара на село за зимната ваканция. И аз — почти на пет — заявих, че се прибирам с нея, защото ще ходя на училище. Не ми обърнаха особено внимание, но крайт на ваканцията дойде, татко пристигна да прибере сестра ми, а аз се запънах — утре идвам с вас, искам на училище! Баба беше изпържила кюфтета (Боже, как ги правеше толкова вкусни? Сигурно от месото, всяка година гледаха прасе и много обичах дядо да ми прави цървулки от кожата му), а дядо донесе от избата прозрачно вино. И ми сипаха. Приятно беше... не знам колко пих. Само помня как подът на стаята се наклони и поех с дясно рамо към него, и не можех по никакъв начин да преодолея двата метра, които ме деляха от леглото. И нищо друго. На следващия ден се събудих късно, татко и сестра ми бяха заминали. Като си помисля — поучителна история. Как чрез алкохол да спрем порива на децата си към знания.

Когато съм се родила, била е свирепа снежна зима. Татко (беше лесовъд, работил из половин България) бил командирован в съседен на селото си град и довел при родителите си бременната мама и сестра ми. През януари снегът натрупал метър и половина. Копаели тунели. На 31-и дядо взел шейна от съседа Коцо и закарал мама в града. Вечерта съм се родила — в сняг и студ. Била съм грозно мургаво бебе, когато донесли децата за първо кърмене в стаята, мен ме дали на циганката до мама. Засукала съм малко, докато сестрата изпищяла —

объркани номера! И ме пренасочили. Но нищо не е без последици. Какви са — ще се разбере накрая.

Поне някои неща засега са ясни — защо боготворя лятото. Защо са ми интересни вещиците. Защо обичам вино. Защо ми е мъчно, че децата ми си нямат село.

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.